

Лариса ЛЕВЧЕНКО

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-САЙТІВ АРХІВНИХ СЛУЖБ КРАЇН ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ

Архівні служби Південної Азії (Індонезії, Брунею, М'янми, Лаосу, Камбоджі, Філіппін, Малайзії, Сінгапуру, В'єтнаму, Таїланду, Східного Тімору¹) останніми роками достатньо цікаво презентували себе у всесвітній мережі Інтернет. Досвід цих азійських країн корисний для України тим, що донедавна більшість із них мала низький рівень соціально-економічного розвитку, деякі перебували в колоніальній залежності, пережили війни, хунти, а деякі з них ще й досі мають несприятливі політичні та економічні умови. Проте, використовуючи новітні інформаційні технології, вони увійшли у світове інформаційне суспільство, висвітлюючи у цифровому просторі не тільки свою історію, традиції і культуру, а й проблеми сьогодення. Інтернет-сайти стали тим засобом, який уможливує як пошук архівної інформації, так і забезпечує доступ до неї.

Більшість із згаданих країн вирішили мовну проблему. Натомість для більшості українських користувачів, на жаль, недостатній рівень володіння англійською мовою створює перешкоди в опрацюванні англомовних сайтів та представленні своєї інформації в англомовному Інтернет-середовищі. Максимум, що доступно українським користувачам – це російськомовні сайти та представлення власної інформації в Інтернеті російською (це також пов'язано із недостатнім фінансуванням для створення не тільки англомовних версій, а й взагалі веб-сайтів). Можна скільки завгодно ігнорувати мовну проблему, проте від цього вона не набуде вирішення. Ця проблема болісно відчутна в архівній галузі. Англомовну версію веб-порталу поки що має лише Державний комітет архівів України (ДКАУ). Архівні установи не мають таких версій, а деякі взагалі не представлені в Інтернеті власними сайтами (вони використовують веб-сторінки на сайті ДКАУ або обласних державних адміністрацій). Без створення англомовних сайтів архівні установи України може й набудуть відкритості в роботі як державні установи, але як інформаційні центри у світовому інформаційному просторі в умовах глобалізації – ні. Отже, актуальність використання досвіду архівних служб різних країн, в тому числі й Південно-Східної Азії, можна вважати переконливою, також ще й з огляду на те, що зазначена тематика не вивчена українськими вченими і практиками.

Південно-азійські національні архіви представлені в інформаційному просторі як офіційними сайтами, так і оригінальними проектами, що висвітлюють окремі сторінки національної історії. До офіційних належать веб-сайти національних архівів та їх керівних органів. Напри-

клад, сайт The State Records and Archives Department of Việt Nam (<http://www.luutru.vn.gov.vn>)*, на якому представлені офіційні документи уряду В'єтнаму щодо розвитку архівної галузі країни, стратегії, політики, довгострокових та однорічних планів діяльності архівних установ, затверджені Міністром внутрішніх справ; облікові дані архівів; відомості про оперативний рух документів; консультативні сторінки для архівів урядових установ, соціальних і професійних організацій, збройних сил, а також консультації для сімей та осіб, які бажають збирати і зберігати історію своїх родин, створювати приватні архіви і здійснювати генеалогічні дослідження. Окремі сторінки цього сайту презентують інформацію з міжнародного співробітництва архівів В'єтнаму, розслідування скарг на діяльність архівів та їх працівників, підготовки і післядипломної освіти архівістів та нагородження їх за успішну роботу.

На офіційному веб-сайті Державного архівного департаменту В'єтнаму представлені три національні архівосховища країни, розташовані у Ханой та Хошиміні. Вони містять 30 лінійних кілометрів документів національного значення в'єтнамською, французькою, англійською, китайською мовами. Найдавніший документ в'єтнамських архівів датується 1488 роком.

Перший із двох національних архівів, розташованих у Ханой, зберігає документи національного значення від епохи феодалізму до початку французького колоніального періоду. Загальна кількість архівних документів – 6 лінійних кілометрів, у тому числі – 60 архівних колекцій, архівних зібрань, книг китайською і в'єтнамською мовами (1488–1945), документи феодальних династій В'єтнаму, королівські документи (*Bản Chêu*) та земельні акти (*Bà Địa*) королів династії Нгуєн і акти королівського *Viceroy* в *Bắc Kỳ* (Тонкін) та *Thọ Xương* (тепер – Ханой) від 1802 до 1945 року, звіти французької колоніальної адміністрації (1858–1945), документи генералітету Індокитаю, головного начальника провінції Тонкін, французької адміністрації Північного В'єтнаму (1945–1954), понад 200 архітектурних, ірригаційних та інших проєктів Тонкіну до 1945 р., історичні книги, журнали, урядові вісники, видані до 1945 р. Науково-довідковий апарат, представлений в Інтернеті, складається зі списків, індексів, каталогів, карток, путівників (<http://www.luutru.vn.gov.vn>).

Другий національний архів у Ханой збирає та зберігає документи національного значення від епохи феодалізму до початку французького колоніального періоду територій Аннам та Кочінчін та Південного В'єтнаму. Це 15 лінійних кілометрів архівних документів, у тому числі 55 архівних колекцій, 4 369 дисків, 600 звукових записів (платівок), 70 000 фотографій і негативів (від 1802 р. до сьогодні, у тому числі

* Офіційний веб-сайт Державного архівного департаменту В'єтнаму.

французької колонії Кочінчіни, Аннаму, уряду Південного В'єтнаму, революційних організацій півдня, заснованих після 1975 р.), науково-технічні документи, карти і атласи (1862–1975), аудіовізуальні документи (фотознімки, плівки, кінохроніки та платівки), випущені до 1975 р., понад 30 000 назв книг періоду династії Нгуєн (1802–1945), відновлених на папері та скопійованих на CD-ROM, а також зібрання 17 930 книг китайською і в'єтнамською мовами, в тому числі 169 томів з Hén-Nôm. Науково-довідковий апарат містить інвентарні списки, каталоги і картотеки (<http://www.luuuuvn.gov.vn>).

Третє національне архівосховище В'єтнаму розташоване у нещодавно спорудженому будинку в Хошиміні, відкритому в квітні 2002 р. Цей архів збирає і зберігає документи національного значення, створені центральними, регіональними та міжобласними органами і установами Демократичної Республіки В'єтнам (1945–1976) та Соціалістичної Республіки В'єтнам (від 1976 р. до сьогодення). Його матеріали розташовані на 10 лінійних кілометрах архівних полиць. У цьому архіві зберігаються документи Національної асамблеї, уряду, міністерств, регіональних комітетів від 1945 р. до сьогодення, карти кордонів земель та ліній електропередач, 6 000 аудіовізуальних записів, понад 350 000 фотознімків і негативів, кінохроніки, проекти найважливіших споруд країни, особисті документи політичних і громадських діячів, рукописи творчих праць відомих учених, письменників, картини і документи художників і політичні малюнки (<http://www.luuuuvn.gov.vn>).

Крім національних архівів, веб-сайт Державного архівного департаменту (<http://www.luuuuvn.gov.vn>) надає інформацію про функціонування у архівній системі В'єтнаму: центру консервації і відновлення документів, заснованого 1993 р., головне завдання якого полягає в ремонті та реставрації архівних документів; центру інформаційних технологій, заснованого 2002 р., завданням якого є застосування інформаційних технологій для ведення обліку архівних документів, підтримка веб-сайтів та локальних мереж національних архівів; центру наукових досліджень, роль якого зводиться до управління науковими дослідженнями в архівній галузі, здійснення теоретичних і практичних дослідницьких проєктів; центру консервації і відновлення документів, які мають особливе національне значення, а також центрів зберігання кіно-, відео-, аудіо документів та науково-технічної і геологічної документації.

В Інтернеті представлена також архівна мережа В'єтнаму, яка складається з 70 провінційних і муніципальних архівів. Цікавим для України є оригінальне вирішення архівами В'єтнаму проблеми щодо оприлюднення архівних документів про трагічні події війни США проти Демократичної Республіки В'єтнам через Інтернет-проєкт www.vietnam.ttu.edu*, мета

* Веб-сайт Інтернет-проєкту В'єтнамського центру Техаського університету та архівів В'єтнаму з оприлюднення документів про війну США проти ДРВ.

якого полягає у збиранні, зберіганні та оприлюдненні архівних документів стосовно війни у В'єтнамі (1965–1973). Він має два напрями: оцифрування та оприлюднення в мережі Інтернет архівних документів, що зберігаються в архівосховищах країни, (проект “Віртуальний в'єтнамський архів”) та збирання усної історії (проект “Усна історія”). Проекти виконано за допомогою Техаського технічного університету (США). Ще у 1989 р. у Техасі було створено В'єтнамський центр і Консультативну раду з колишніх ветеранів в'єтнамської війни та науковців зі США та В'єтнаму².

Роботу з в'єтнамськими архівами центр розпочав 1989 р. У архівосховищах В'єтнаму зберігається велика кількість документів з історії в'єтнамської війни, з них для проекту “Віртуальний в'єтнамський архів” (<http://www.vietnam.ttu.edu/virtualarchive>) вже оцифровано понад 2,7 млн. аркушів архівних документів. Вони складають окремий розділ веб-сайту “Віртуальний архів”. Скануванню підлягали насамперед оригінали документів із архівосховищ В'єтнаму, а також мікрофільми з Лаосу, Камбоджі, інших країн Південно-Східної Азії, списки військових підрозділів та військовослужбовців, списки постраждалого цивільного населення, фотографії, слайди, негативи, відео- та звукозаписи, мапи, опубліковані та неопубліковані праці. Щомісяця “Віртуальний архів” поповнюється приблизно 30 тис. арк. документів. Це документи ветеранів в'єтнамської війни, фотографії, спогади тощо. Є категорії документів, захищених авторським правом. У мережі Інтернет подано лише їх пошукові дані. Питання використання інформації, що міститься в цих документах, вирішує центральний офіс у США або В'єтнамі.

У розділі “Віртуальний архів” також представлена колекція документів, захоплених військовими підрозділами в результаті військових операцій або розвідувальних дій американських військ проти В'єтконгу у період від 1965 до 1973 року. Ці документи передавались у Сайгонський спеццентр для опрацювання³, де їх класифікували за типом, датою, обставинам захоплення. Далі на них складали анотації англійською мовою або робився повний переклад тексту документа, залежно від його змісту. Це могли бути доповіді про стан справ, циркуляри, директиви, тактичні плани, політичні заяви, списки військових підрозділів, медичні записи, перепустки, особисті щоденники, фотографії і листи. Коли 30 квітня 1975 р. Сайгон захопили війська Демократичної Республіки В'єтнам, центр, його обладнання і матеріали були залишені напризволяще. З часом вони надійшли на зберігання до Національного архіву В'єтнаму. Частина цих документів була скопійована на 35 мм мікроплівку в Національному архіві на 954 рулони, що складає приблизно 3 млн. зображень документів. Проте не всі вони доступні через Інтернет, оскільки деякі з них занесені до спеціального списку, доступ до якого можна отримати тільки в Національному архіві В'єтнаму.

Окремий розділ “Віртуального архіву” складають трагічні документи в’єтнамської війни, представлені у колекції Май Лай. Це назва в’єтнамського селища, яке вважалося оплотом В’єтконгу і до якого 16 березня 1968 р. увірвався підрозділ американських солдат. Мешканців селища розстріляли на центральній площі, а їхні будинки спалили. Рональд Ріденхауер написав про інцидент президенту США Річарду Ніксону, розпочалося слідство, але тільки одного американського солдата було визнано винним, та й той з часом отримав помилування від президента Ніксона. Документи і фотографії про цей та інші трагічні інциденти, судові справи, свідчення свідків, спогади включені до цієї колекції (<http://www.vietnam.ttu.edu/vietnamproject>).

На веб-сайті www.vietnam.ttu.edu представлені документи 58 ветеранських асоціацій США та В’єтнаму або їх об’єднань (<http://www.vietnam.ttu.edu/vietnamarchive/associations>). Вони групуються за родами військ (наприклад, вертолітна авіація), арміями, армійськими підрозділами (наприклад, 15-й інженерний батальйон), медичними закладами (наприклад, 9-та медична лабораторія), воєнними кампаніями тощо. Веб-сайт дає можливість не тільки через “Віртуальний архів” ознайомитись із документами, вже переданими на зберігання до державних архівів, але і з документами, які зберігаються в архівах асоціацій. Один із методів залучення документів асоціацій – надання безкоштовного хостінгу для їх веб-сайтів, або встановлення посилань на їх веб-сайти. Щоб скористатися цією послугою безкоштовно, асоціації мають зробити в’єтнамські архіви своїми офіційними репозиторіями.

Проект “Усна історія” розпочато 1999 року з метою збирання повної інформації про війни у Південно-Східній Азії у вигляді зареєстрованих інтерв’ю учасників подій в’єтнамської війни: від в’єтнамських і американських ветеранів та членів їхніх сімей до тих, хто протестував проти війни у В’єтнамі, державних службовців і політиків. У проекті вже взяли участь респонденти різного політичного статусу, статі, раси чи етнічної належності зі США, Південного і Північного В’єтнаму, Таїланду, Австралії, Нової Зеландії, Великобританії, Канади. В біографічній анкеті респонденти не тільки викладають свої біографічні дані, а й доводять спроможність свідчити про події та факти. Інтерв’ю записують на цифровий аудіо-рекордер (безпосередньо, по телефону або через Інтернет за допомогою програми Instant Messenger), стенограма передається респонденту для вичитування, коригування (якщо респондентом внесено виправлення або доповнення, про це робиться примітка) та підписання угоди (дана угода захищає авторські права респондента), після чого інтерв’ю оприлюднюється в Інтернеті на веб-сайті <http://www.vietnam.ttu.edu/oralhistory>. Керівники і співробітники проекту планують взяти інтерв’ю у союзників США, в’єтнамського військового і цивільного персоналу, цивільних осіб, які перебували в тилу. Веб-сайт надає

роз'яснення тим, хто бажає взяти участь у проекті та надати свої спогади і документи. На Інтернет-семінарах у форматах HTML, Adobe PDF роз'яснюється сутність поняття “усна історія”, методика проведення інтерв'ю, обговорюється роль інтерв'юєра та респондента, підготовка заходу, вибір обладнання та його повний перелік, практика використання обладнання, вибір місця для інтерв'ю, як відрекомендуватися, як задавати запитання, як бути уважним слухачем, як завершити, правильно оформити інтерв'ю і розмістити його на веб-сайті тощо. Усі інтерв'ю в'єтнамські респонденти надають англійською мовою, якщо в'єтнамський респондент робить помилку, інтерв'юєру рекомендовано не виправляти її, щоб зберегти колорит і емоційний настрій інтерв'ю. Веб-сайт забезпечує пошук інтерв'ю за декількома позиціями та його прослуховування і перезапис.

До родзинок проекту належить зібрання графіті, до якого включено судові журнали, морські мапи, написи на стінах, простирадлах тощо. Ці графіті показують, через що пройшли американські солдати, морські піхотинці, моряки і льотчики, які більше трьох тижнів перетинали Тихий океан на шляху до Південно-Східної Азії або поверталися додому. Іноді ці написи комічні, філософські, вульгарні, але вони є цікавим і важливим доповненням до культурної і соціальної історії війни у В'єтнамі. Всі графіті, в тому числі і з військових кораблів, було оцифровано і розташовано в Інтернеті (<http://www.vietnam.ttu.edu/graffiti>).

“Віртуальний архів” поновлюється щоденно з вівторка по суботу о п'ятій годині ранку за місцевим часом. Веб-сайт має електронний підручник, який навчає користувачів правильно здійснювати пошук необхідної інформації.

Проект використовує реляційну базу даних на базі програми “Cuadra Star”, яка є продуктом американської компанії Cuadra Associates⁴. Ця система дозволяє дуже швидко вводити в базу даних повні тексти документів (до “Віртуального архіву” кожного місяця вводиться приблизно 30000 аркушів архівних документів), вести простий і розширений пошук по базі.

Національний архів Сінгапуру засновано 1968 року як національне архівосховище і записуючий центр (NARC). 1979 року до NARC включено відділ усної історії, а від 1993 р. головне архівосховище країни отримало назву Національний архів Сінгапуру (NAC). За свою історію архів розташовувався в декількох будинках столиці, доки знайшов своє постійне місце у будівлі колишньої англо-китайської початкової школи. У 2002 та 2006 роках було відкрито ще два архівосховища, які зберігають документи періоду Другої світової війни. Національний архів Сінгапуру зберігає понад 10 855 лінійних метрів документів з паперовими носіями, 292 226 мікрофільмів, 4,6 млн графічних зображень, 15 690 аудіозаписів годин свідчень усної історії і 80 000 годин інших

аудіовізуальних записів. Архів представлений в Інтернеті офіційним веб-сайтом http://www.nhb.gov.sg/NAS*. На сайті представлені традиційні для кожного архіву рубрики: загальні відомості про установу, організаційна структура, структурні підрозділи архіву, архівні колекції, публікації тощо. Проте, сингапурські архівісти прагнули крокувати нога в ногу з технічним прогресом; вони розуміли, що сучасна людина хоче отримати доступ до архівних документів з будь-якої точки країни або світу. Тому вони організували доступ до архівних документів через Інтернет-портал http://www.a2o.com.sg**, який дозволяє користувачам знаходити інформацію через повнотекстові бази даних, в тому числі тексти документів, мапи, плани, фотографії; слухати і переглядати аудіовізуальні документи та записи усної історії. Портал містить також інформацію про нещодавні надходження до Національного архіву Сінгапуру, виставки on-line, інформацію про права користувачів щодо доступу до архівних зібрань, а також студентські програми. Назва a2o є аналогією H₂O, невід'ємного елементу життя. Архівісти вважають, що людині, щоб вижити, необхідні історичні документи та знання так само, як вода. Національний архів Сінгапуру виграв конкурс у Стокгольмі⁵ у 2004 році в номінації “E-Culture” за створення і впровадження програми a2o. Користувачі через Інтернет можуть замовити копії будь-яких документів, на які не встановлено обмеження (ця послуга архіву достатньо дорога – від 1,35 долара США за 1 аркуш з паперового носія до 262,50 долара за аудіовізуальний документ на CD-R (див. підрубрику сайту <http://www.a2o.com.sg/a2o/public/html/payment.jsp>). В Сінгапурі архівні документи стають доступними користувачам через 25 років, за винятком документів, що стосуються національної безпеки і оборони, захищених законом про авторське право, пошкоджених (які вимагають реставрації і консервації) та приватних, доступ до яких відбувається за дозволом їх власників або правонаступників.

A2o “Доступ до архівів” має таку структуру:

1. Рубрика “Розпочнемо” включає підрубрики: “Азбука архівів”, “Плануємо наші дослідження”, “Кроки проведення дослідження у читальній залі архіву”, “Умови доступу”, “Копіювання” (у рубриці опубліковано умови копіювання), “Оплата” (ціни на копіювання різних видів документів);
2. Рубрика “Пошук по a2o” включає підрубрику “Інструкція з пошуку і придбання копій і фотографій”;
3. On-line виставки (на сьогодні оприлюднено шість виставок);
4. Записи “усної історії”;

* Офіційний веб-сайт Національного архіву Сінгапуру.

** Веб-сайт Інтернет-проекту Національного архіву Сінгапуру.

5. Рубрика “Зрозумій більше” включає підрубрики “Про а2о”, “Пересувні виставки” (на сьогодні оприлюднено інформацію про 21 виставку), “Студентські програми”;

6. Бази даних (містять 8 БД: CARDS, CORD, GRIDS, MISAS, PICAS, POSTERS, PRISM, STARS);

7. Доступ до сайтів Національного архіву Сінгапуру, Міжнародної ради архівів та інших.

Бази даних (БД) у програмі а2о сформовано за окремими видами документів або за тематикою. До них включено як повні тексти документів, так і графічні зображення. Кожна БД містить детальні інструкції щодо пошуку документів. Одним із головних напрямів роботи сінгапурського архіву є створення БД урядових документів “Government Records Information Database” (GRID). До неї долучають документи колишніх та сучасних урядових установ, міністерств і відомств (<http://www.a2o.com.sg/a2o/public/grid/index.html>).

БД картографічних матеріалів та архітектурних планів (Cartographic & Architectural Records Database Singapore, CARDS) Національний архів Сінгапуру сформував разом із ресурсним центром Java (KRDL). Мапи і плани будівель є частиною національної спадщини Сінгапуру. До веб-колекції включено генеральні мапи Сінгапуру і Малайзії; контурні, географічні та топографічні мапи і мапи шляхів; будівельні плани колоніальних споруд, урядових будівель і приватних будинків. По БД організовано простий і розширений пошуки. У випадках, коли користувач не знайшов необхідної інформації, або має мапу чи план, які становлять історичну цінність, архів пропонує контактну інформацію для співробітництва (<http://cards.nhb.gov.sg/cards/public/cards>).

Ще один напрям роботи – проект “Усна історія” і БД “Collection of Oral History Recording Database” (CORD). Центр усної історії у Національному архіві Сінгапуру було відкрито 1979 р. з метою записування і зберігання соціальної пам’яті індивідів, які жили у нашу епоху і можуть свідчити про її історичні події (<http://cord.nhb.gov.sg/cord/public/InternetSearch/>).

На сайті представлено також БД аудіовізуальних документів “Moving Image and Sound Archives Singapore” (MISAS, <http://misas.nhb.gov.sg/avs/public/InternetSearch>) та фотодокументів “Window to our past imagery” (PICAS, <http://picas.nhb.gov.sg/picas/public/InternetSearch/>). Від часу утворення архів зібрав велику колекцію історичних фотографій (загалом до БД історичних фотографій заплановано внести 1 млн зображень). Кожен фото- або аудіовізуальний документ супроводжується анотацією, а БД містять детальні інструкції з пошуку, замовлення і оплати копій документів і фотографій.

Окремий інтерес становить БД плакатів “Poster Database Singapore” (<http://www.postersonline.com.sg/posters>). Архівісти Сінгапуру вва-

жають, що плакати є визначною частиною соціально-політичного та культурного життя нації, це могутній інструмент впливу на суспільство, вони бентежать думки, підбурюють натовпи. Ще до недавнього часу роль плакатів у історії ігнорувалася. До БД включено плакати за період від 1950-х рр. до сьогодення, у базі їх розподілено за тематикою та розмірами.

Оригінальною є БД приватних документів “Private Records Information System” (PRISM, <http://prism.nhb.gov.sg/prism/public/prism/psearch.htm>), до якої включено щоденники, картки раціонів харчування, старі кінозаписи, журнали часів японської окупації. PRISM створено для презентації приватних колекцій, переданих до архіву окремими громадянами, клубами і товариствами, професійними корпораціями, релігійними організаціями тощо.

Оприлюднення офіційних виступів політиків, прес-релізів, звітів урядових установ в мережі Інтернет архів розпочав 1999 року з публікації офіційних промов і прес-релізів Міністерства культури та Міністерства інформації і друку. До БД “Speech-text archival and retrieval system” (STARS, <http://stars.nhb.gov.sg/stars/public/>) було введено промови президентів Юсофа Ізхака, Бенджаміна Шереса, Девана Найра та інших, міністрів, міжнародні угоди, звіти міністерств культури, іноземних справ, фінансів тощо. Всі документи оцифровано, а по БД організовано простий і специфічний пошук.

Національний архів Сінгапуру пропонує в Інтернеті значну кількість виставок. Ці виставки архів організовує у школах, клубах і общинах, і навіть у центрах роздрібною торгівлі. Будь-хто, переглянувши інформацію про виставку в Інтернеті у підрубриці “Travelling Exhibition” (http://www.a2o.com.sg/a2o/public/html/findoutmore/travel_exhibit.jsp), може замовити її проведення у своїй установі чи закладі. Тематика виставок різнопланова. Наприклад, виставка “Десять років, які сформували націю” висвітлює становлення Сінгапуру як незалежної держави, “Паради на головному святі країни через роки” висвітлює історію святкування річниць незалежності від першої річниці (1966) до сьогодення. На виставці “Історичні карти Сінгапуру” демонструються карти за 135 років історії (1819–1954), метаморфози ландшафтів Сінгапуру, історичні фотографії і документи. Виставка “Історія спецій” розповідає про види спецій, які вирощувались у Сінгапурі у ХІХ ст., обробку плантацій, боротьбу з джунглями і їх хижаками, вплив виробництва спецій на розвиток країни. У центрі уваги архівної виставки “Сім'я” – сінгапурська родина як осередок суспільства, родинний будинок, бізнес, традиції тощо. Подібну виставку присвячено молоді 1950–1970-х рр., у їх фокусі – життя молодих людей тих часів у школі і вдома, їх уподобання, залучення до спорту тощо. Виставка “Ріки Сінгапуру” висвітлює господарську діяльність мешканців країни уздовж головних водних артерій.

Події Другої світової війни і японської окупації відображає виставка “Друга світова війна”. Тематиці війни, людям, які перебували у військовому полоні і у в’язницях, присвячено виставку робіт художника Хаксворта “Кольори позаду колючого дроту”, який від 1942 р. перебував у в’язниці Ченджі. Сінгапур був окупований Японією 15 лютого 1942 р. До звільнення його британською армією у вересні 1945 р. не тільки полонені британські військові, а й багато цивільних осіб перебували у військових в’язницях. Попри нестачу паперу і фарб, художник зробив 400 ескізів, показав жорсткі умови військової в’язниці, торттури, і те, як люди виживали в умовах, коли ситуації вважались безвихідними (виставка доступна на сайті <http://www.s1942.org.sg>).

Культурна багатомірність у поєднанні китайських, індійських, малайських традицій, мистецтв, віросповідань, рас у межах однієї країни представлена в документах виставки “Жива історія: наші звичаї та традиції”, яка наголошує на єдності нації. Культурні традиції також висвітлює виставка “Індійські права і ритуали: від колиски до могили”. Термін “індієць” поєднує багато лінгвістичних і релігійних груп, кожна з яких має власні звичаї, традиції і уявлення про життя. Це пенджабці, сіндхи, таміли, пакистанці та представники інших національностей. У Сінгапурі переважає індійське населення, поряд з яким мешкає багато тамілів. Архівна виставка демонструє документи про звичаї і культурні традиції сінгапурських тамілів. Виставки такої тематики архів проводить, щоб забезпечити взаємопроникнення різних національних культур. Це ще не повний перелік виставок, які Національний архів Сінгапуру пропонує через Інтернет і організовує у вигляді пересувних експозицій. Щоб замовити таку виставку або окрему її частину на веб-сайті потрібно заповнити форму, обрати розмір і якість фотографій, розмір та матеріал стендів та форму оплати. Вартість виставок може доходити до декількох тисяч доларів.

Крім згаданих, є категорія виставок on-line, які архів оприлюднює виключно в Інтернет (http://www.a2o.com.sg/a2o/public/html/online_exhibit/index.jsp). Інтернет-виставки дійсно є родзинкою веб-сайту національного архіву не тільки за своїм змістовним наповненням, а й за художнім оформленням (вони навіть мають музичний супровід). Одна з них – “Ода дружбі: відзначення встановлення таїландо-сінгапурських відносин”, створена спільно архівами Таїланду і Сінгапуру і висвітлює стосунки двох країн упродовж століть, починаючи від 1800 р. Розділи виставки сформовані за періодами перебування при владі королів Таїланду (Сіаму) від Рами IV до Рами IX. Документи, представлені на виставці, свідчать, що у XVII ст. Сіам був відомий як великий центр міжнародної торгівлі, але згодом його було закрито для зовнішніх економічних відносин.

Виставка містить документи про повоєнні стосунки між Сінгапуром і Таїландом, сфокусовані на стримуванні розвитку комуністичних ідей, економічній кооперації і розвитку. Таїланд був однією із двох країн Південно-Східної Азії, що приєдналися до організації країн Південно-східноазійського договору. Філіппіни, США, Великобританія, Австралія, Нова Зеландія та Таїланд об'єдналися у воєнному союзі для боротьби із розповсюдженням комунізму у регіоні. На той час Сінгапур був британською колонією і британською військовою базою. У 1961 році Сінгапур, Малайська федерація, Філіппіни, Таїланд утворили Асоціацію країн Південно-Східної Азії (ASA), яка стала попередником субрегіональної міжурядової економічної організації – Асоціації держав Південно-Східної Азії (ASEAN), утвореної 1967 р. на підставі Бангкокської декларації. Малайзія, Індонезія, Сінгапур, Таїланд, Філіппіни, Бруней проголосили своїми основними цілями прискорення економічного та соціально-культурного розвитку, сприяння встановленню миру та стабільності в Південно-Східній Азії, підтримання співробітництва з міжнародними і регіональними організаціями згідно з принципами ООН.

Сучасний період у зносинах Сінгапуру і Таїланду, двох найбільш економічно розвинутих країн Південно-східної Азії, висвітлюють на виставці різні фотодокументи, які свідчать, що зв'язки цих країн посилюються не тільки через економіку, а й через культуру та соціальну сфери. Сінгапурці їдуть до Таїланду, насолодитися тайською гостинністю, традиційною їжею та шопінгом. Деякі навіть переїзять на постійне місце проживання. Існують сінгапурська діаспора у Таїланді, сінгапурські школи у Бангкоку. Сінгапурська культура, мистецтво і соціальне життя мають у свою чергу тайські елементи. Отже, співробітництво архівних служб Сінгапуру та Таїланду дозволило створити виставку, яка не тільки на базі архівних документів розповідає про історію власної країни, а й слугує зміцненню дружби між двома сусідніми країнами. Документи Інтернет-виставки можуть використовуватися істориками, дипломатами, студентами, вчителями і широкою громадськістю.

Цікавим є спільний Інтернет-проект Національного архіву Сінгапуру та музеїв і галерей Азії і Європи. На веб-сайті архіву представлена унікальна Інтернет-виставка "Віртуальна колекція шедеврів" (VCM). Офіційно проект було презентовано у Південній Кореї 13 вересня 2007 р. На сьогодні колекція включає понад 1000 унікальних творів азійського мистецтва з 28 азійських музеїв та 22 європейських. Архівісти вважають, що такі проекти підвищують взаєморозуміння між Азією і Європою і забезпечують зручний доступ до інформації про шедеври як для професіоналів, так і для широкого загалу. Веб-сайт порушує питання – що таке шедевр, за якими критеріями його визначають і кожен музей пояснює, чому саме цей витвір мистецтва визначено як шедевр.

До 2010 року на сайті планується представити 5000 шедеврів мистецтва із музеїв і галерей країн Азії і Європи. Передусім увагу буде зосереджено на музеях Китаю, Індії, Пакистану і Монголії. Надалі цей проєкт має стати віртуальним місцем зустрічі для музейників, платформою для об'єднання і кооперації між музеями Азії і Європи, віртуальним музеєм Азії у кіберпросторі.

Архівні служби В'єтнаму і Сінгапуру також використовують можливості веб-сайту SARBICA (<http://www.arkib.gov.my/sarbica/main.html>). Він містить посилання на веб-сайти архівних служб обох країн, новини і звіти або огляди фондів архівів з певної тематики. Так, у травні 2009 р. Державний архівний департамент В'єтнаму, Національний архів Сінгапуру та інші опублікували свої звіти про наявність в архівах документів періоду "холодної війни". Зокрема, архіви В'єтнаму надають інформацію про наявність документів щодо допомоги з боку СРСР в роки війни США проти ДРВ.

Обсяг статті не дозволяє проаналізувати веб-сайти усіх членів SARBICA. Проте, на прикладі двох країн ми вже можемо зробити певні висновки. По-перше, архівні служби країн Південно-Східної Азії активно входять у світовий інформаційний простір, використовуючи як офіційні веб-сайти, так і оригінальні Інтернет-проєкти. Основна увага приділяється не лише створенню архівних довідників, а й базам даних, які б містили повні тексти документів та були доступні через Інтернет. Інтерфейс та науково-довідковий апарат до документів, включених у БД, створюється англійською мовою, як і самі веб-сайти. Використовуючи Інтернет, архіви пропонують дослідникам з усього світу переглянути і скопіювати документи, які знаходяться у відкритому доступі. Інтернет-проєкти архівів висвітлюють не лише історію країн у документах, а й демонструють відкритість політики їх урядів. У такий спосіб досягається ще одна мета – електронний архів служить фондом користування, а оригінали документів зберігаються в архіві недоторканими.

По-друге, південноазійські архіви вже декілька десятиліть ведуть проєкти з усної історії, записи усної історії включаються у БД і доступні через Інтернет. У такий спосіб архіви не тільки поповнюють свої фонди, вони залучають громадськість до збирання історичних відомостей, не відображених у офіційних документах. Це формує у суспільстві позитивний образ архівів, як центрів зберігання історичних відомостей про долю кожного громадянина держави. Аналогічні проєкти в Україні так і не набули свого розповсюдження, хоча під час дослідження теми Голодомору 1932–1933 рр. були спроби зібрати інтерв'ю очевидців, це робилося безсистемно, робота не мала методичного забезпечення, а інтерв'юєри – відповідної фахової підготовки.

По-третє, Інтернет-виставки вже в Україні не новина. Держкомархів України, центральні та обласні архіви, які мають власні веб-сайти, організовують виставки різної тематики. ДКАУ розповсюджує відібра-

ні для виставок матеріали на дисках для оприлюднення їх на веб-сайтах обласних архівів. Проте досвід південноазійських архівів цікавий різноплановістю, намаганням охопити усі сфери життєдіяльності суспільства, усі вікові групи користувачів. Виставка – не добірка архівних документів з певної тематики, а комплекс організаційних, методичних, художніх заходів, спрямованих на висвітлення знакових подій в історії. Архівні виставки не мають політичного підтексту, вони сприяють консолідації нації, взаємопроникненню різних культур. Якісно підготовлена цікава виставка має ще й комерційний успіх.

Слід наголосити на тому, що для південноазійських архівів характерні масова комп'ютерна грамотність працівників, високий рівень комп'ютеризації, використання Інтернету як засобу спілкування представників близьких спеціальностей, працівників музеїв, бібліотек, художніх галерей і салонів.

¹ Свого часу архівні служби країн цього регіону об'єдналися у міжрегіональну організацію SARBICA у складі Міжнародної Ради Архівів. SARBICA об'єднує архівні служби країн Південної Азії, Індонезії, Брунею, М'янми, Лаосу, Камбоджі, Філіппін, Малайзії, Сінгапуру, В'єтнаму, Таїланду, Східного Тімору з 1968 року, її центр знаходиться у Куала-Лумпурі (Малайзія).

² Місія В'єтнамського центру Техаського університету у В'єтнамі полягає у стимулюванні наукових досліджень, збиранні і зберіганні архівних документів, підтримці навчальних програм, а також фінансуванні проектів. Центр акумулює зусилля усіх, хто займається дослідженнями в'єтнамської війни. Один раз на три роки він проводить симпозиуми, а між симпозиумами – конференції. На останньому симпозиумі (Люббоку, Техас, США; 13–15 березня 2008 р.) обговорювались теми: “Архівні дослідження у В'єтнамі: історична перспектива”, “Міжнародні організації та їх бачення війни у В'єтнамі”, “Політичні війни у республіканському В'єтнамі” тощо. У перспективі Центр планує діяти як центр вивчення війни і дипломатії після в'єтнамської війни. Останнім часом центр розробляв проблеми, пов'язані з військовими операціями в Іраку “Щит пустелі”, “Буря в пустелі”, терористичною атакою 11 вересня 2001 р. на Всесвітній торговельний центр у Нью-Йорку і Пентагон, війни в Косово, операцій “Іракська свобода”, “Непохитна свобода” у ракурсі розгляду питань національної безпеки, діяльності військової розвідки, розвитку нових технологій та їх впливу на дипломатію і військові операції, а також особистий життєвий досвід американських військовослужбовців і їх дружин у період після в'єтнамської війни. Відправна дата досліджень центру – 1975 р., заключна дата лишається відкритою. Основну увагу центр планує приділяти збиранню і зберіганню архівних документів і фотографій періоду після в'єтнамської війни (<http://www.pvwc.ttu.edu>).

³ Спеціальний центр експлуатації документації був створений у Сайгоні у жовтні 1966 року з метою отримання і використання документів як джерела для військової розвідки (CDEC). Центр опрацьовував документи, захоплені у в'єтконівців, аналізував і копіював їх на мікроплівку.

⁴ Американська компанія Cuadra Associates діє від 1978 р., має штаб-квартири в Лос-Анжелесі (Каліфорнія), офіси в Сілвер-Спрінг (Меріленд), Нью-Йорку і уповноважених представників за межами США. Перший програмний продукт компанії у галузі забезпечення баз даних для архівів і бібліотек з'явився у 1982 р. Компанія пропонує цільові управлінські рішення

для оцифрування, ведення структурованих і неструктурованих даних до комп'ютерних баз даних, описування, індексування, зберігання, пошуку інформації по фондах архівів, музеїв, бібліотек, колекціям фотографій, графічних зображень (мистецтво, народна творчість, знахідки археології тощо), підтримки тезаурусів для індексації і пошуку інформації на паперових і електронних носіях, забезпечення управління великими колекціями усіх видів за допомогою одного програмного пакету. Програмні продукти компанії забезпечують Інтернет-доступ до архівних, музейних і бібліотечних колекцій та захист інформації від несанкціонованого втручання (<http://www.cuadra.com>).

⁵ Стокгольмський конкурс – щорічний міжнародний конкурс, започаткований 1994 р. для пошуку і відзначення проектів, які використовують інформаційні технології в революційних масштабах. Має шість категорій: охорона здоров'я, уряд, освіта, культура, довкілля, бізнес.

Лариса ЛЕВЧЕНКО

Особенности функционирования Интернет-сайтов архивных служб країн Південно-Східної Азії

У статті проаналізовано веб-сайти Національного архіву Сінгапуру та Державного архівного департаменту В'єтнаму, зокрема такі види діяльності цих архівів, як створення повнотекстових баз даних, on-line виставки, проекти усної історії та їх оприлюднення в Інтернеті.

Ключові слова: веб-сайти архівних служб; В'єтнам; Сінгапур; діяльність архівів Південно-Східної Азії; Інтернет-простір; on-line виставки архівів.

УДК 930.25(5-12):004.738.5

Лариса ЛЕВЧЕНКО

Особенности функционирования Интернет-сайтов архивных служб стран Юго-Восточной Азии

В статье проанализированы веб-сайты Национального архива Сингапура и Государственного архивного департамента Вьетнама, в частности такие виды деятельности этих архивов, как создание полнотекстовых баз данных, on-line выставках, проекты устной истории и их размещение в Интернете.

Ключевые слова: веб-сайты архивных служб; Вьетнам; Сингапур; деятельность архивов Юго-Восточной Азии; Интернет-пространство; on-line выставки архивов.

УДК 930.25(5-12):004.738.5

Larysa LEVCHENKO

The peculiarities of functioning of web-sites archives services in the countries of South-Eastern Asian

The author of the article analyses web-sites of National Archives of Singapore and The State Records and Archives Department of Việt Nam, paying attention to such kind of activities of these archives as creation of full-text databases, on-line exhibitions, project of oral history and their publication in the Internet.

Keywords: Vietnam; Singapore; archival services web sites; the Southeast Asia archives activity; Internet; on-line exhibitions of archives.

UDK 930.25(5-12):004.738.5